

Keke päiväkodissa – Kestävän kehityksen ohjelma

Taustamateriaali kalvosarjalle

Käyttäjälle

Keke päiväkodissa -kalvosarjassa käsitellään suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kestävän kehityksen työn aloittamista päiväkodissa. Kalvosarjan ja tämän taustamateriaalin avulla voi kouluttaa esimerkiksi päiväkotien ympäristövastaavia, tai asiasta innostuneet voivat kouluttaa työtovereitaan omissa päiväkotiyhteisöissään. Kalvosarjaa voi käyttää vapaasti sellaisenaan tai kalvoista voi koostaa oman kokonaisuuden. Kalvoissa käytettyjä kuvia ei ole lupa käyttää muissa yhteyksissä. Koulutuspaketti pohjautuu 4V-hankkeen julkaisuun Keke päiväkodissa – Kestävän kehityksen opas. Oppaan pdf-versio sekä kalvosarja taustamateriaaleineen ovat ladattavissa osoitteesta www.4v.fi/kekepaivakodissa.

Sisällys

1. ALUKSI	2
Harjoitus 1: Keke-bingo.....	2
2. MIKÄ KEKE?	2
3. MIKSI KEKE?	4
Harjoitus 2: Miten maailma toimii?	5
4. KEKE-TYÖN KÄYNNISTÄMINEN	7
Harjoitus 3: Keke-työryhmän perustaminen	9
5. NÄIN KEKE KULKEE	9
6. KEKE VASUSSA JA ESIOPSISSA	13
7. KEKE PALKITSEE	16
Liite 1: Keke-bingo.....	18
Liite 2: Miten maailma toimii?	19
Liite 3: Keke-työryhmän perustaminen	20
Liite 4: Keke-työn tavoitteet, aikataulut ja vastuut	23

1. ALUKSI

Kalvo 2

Aiheet

- Mikä keke?
- Miksi keke?
- Keke työn käynnistäminen
- Näin keke kulkee
- Keke vasussa ja esiopsissa
- Keke palkitsee

Tässä koulutuksessa tutustutaan päiväkotien kestävän kehityksen työhön. Aluksi tutustutaan kestävän kehityksen käsitteeseen ja pohditaan perusteita kestävän kehityksen työn tekemiselle. Seuraavaksi paneudutaan kestävän kehityksen työn käynnistämiseen käytännössä sekä kestävän kehityksen ohjelmatyön eri vaiheisiin toimintavuoden aikana. Lopuksi tarkastellaan kestävän kehityksen roolia varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja esiopetussuunnitelmassa sekä moninaisia kestävän kehityksen työn hyötyjä.

Harjoitus 1: Keke-bingo

Koulutuksen alkuun sopii Keke-bingo (ks. Liite 1), jonka avulla orientoidutaan aihepiiriin ja tarvittaessa tutustutaan muihin koulutuksen osallistujiin.

2. MIKÄ KEKE?

Kalvo 3

Mikä keke?

"Laittaa haarniskan päälle. Syö hyvin, että luut vahvistuu."

Osma 10 v., koululainen

"Pyritään vähentämään ihmisten vaikutusta ympäristöön niin, että kehitys jatkuisi tulevaisuudessakin ilman pahempia takaiskuja."

Kuutti 15 v., koululainen

"Ympäristö- ja luontoarvot otetaan huomioon jo suunniteltaessa hankintoja tai toimintoja koulumaailmassa."

Johanna, alakoulun opettaja

Kestävä kehitys eli tuttavallisemmin keke on monimutkainen ja poliittinenkin käsite, jolle ei ole olemassa yhtä, yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Yleensä kekeen liitetään neljä ulottuvuutta: ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys. Kekeen voi liittää monenlaisia näkökulmia, mutta loppujen lopuksi tavoite lienee kuitenkin yhteinen – määritelmästä riippumatta.

Kalvo 4

Käsitteitä ja määritelmiä

Kestävä kehitys on tavoitteellista yksilöiden ja yhteisöjen toiminnan muuttamista ja sovittamista luonnon reunaehtoihin. Tavoitteena on taata terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville sekä turvata ympäristön kantokyvyn ja luonnon monimuotoisuuden sekä kulttuurien kirjon säilyminen.

Tämän kalvosarjan lähtökohtana on kalvossa 4 esitetty kestävän kehityksen määritelmä. Kestävän kehityksen saavuttamiseen tarvitaan sekä yksittäisten ihmisten että pienempien ja suurempien yhteisöjen päätöksiä ja aktiivista toimintaa.

Kestävään kehitykseen liittyy sekä ihmisen että muun luonnon näkökulma. Tavoitteena on toimia siten, että meidän kaikkien, sekä ihmisten että muiden eliöiden, olisi hyvä elää tällä maapallolla. Luonto asettaa rajat, joiden puitteissa voimme pyrkiä tähän tavoitteeseen.

Kalvo 5

Käsitteitä ja määritelmiä

Kestävän kehityksen kasvatusta/ ympäristökasvatusta on kasvatuksellista toimintaa, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi.

Kasvatuksen yhteydessä kestäväan kehitykseen liittyy oikea käsiteviidakko. Puhutaan esimerkiksi luontokasvatuksesta, kestävän kulutuksen kasvatuksesta, tulevaisuuskasvatuksesta, demokratiakasvatuksesta, ympäristövalistuksesta... Hyvä kattokäsite on kestävan kehityksen kasvatusta (tai samaa tarkoittava ympäristökasvatusta), joka kattaa koko keke-työn kentän.

Päiväkotien tehtävä on tukea lasten kasvua kestäväan elämäntapaan ja päiväkodit ovatkin keskeisiä kestävan kehityksen kasvatuksen toimijoita. Kestävä kehitys ei ole ylimääräinen asia, vaan arjen olennainen osa, jonka kuuluu näkyä sekä leikki- ja oppimisympäristössä että koko toimintakulttuurissa.

Erityisesti pieneten lasten näkökulmasta kestävä kehitys tarkoittaa hyvin konkreettisia asioita, kuten kavereista huolehtimista, lähiympäristön tutkimista ja kestävämpien arkikäytäntöjen oppimista.

Kalvo 6

Osallisuus on yksilön kokemus omien kykyjen riittävydestä, oman roolin merkityksellisyydestä ja vastuun saamisesta omassa yhteisössä. Osallisuuden kokeminen edellyttää sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi.

Päiväkodin arki tulisi järjestää siten, että ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän ja että lapset pääsevät osallistumaan päätöksentekoon sekä kestävä kehityksen työn suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lasten osallistuminen onkin keskeisessä asemassa päiväkotien kestävä kehityksen työssä. Keke-työ liitetään myös leikki- ja oppimisympäristöön varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaisesti ikäryhmälle sopivalla tavalla.

Keke-kasvatuksen, osallisuuden ja useiden muiden keke-kasvatuksen maailmaan liittyvien käsitteiden määritelmät on koottu julkaisuun Rakkaalla lapsella on monta nimeä – Ympäristökasvatuksen käsitteiden määritelmäluonnos, jonka sähköisen version voi ladata osoitteesta www.kierratyskeskus.fi/hankkeet/kasitteiden_maarittely.

3. MIKSI KEKE?

Kalvo 7

Miten maailma toimii?

Maailma ei ole aivan mallillaan. Maapallolla on kuumetta ja yhteiskunnat yskivät. Elämme yli luonnonvarojemme ja jatkuva talouskasvu on saanut pääroolin tulevaisuuden tekijänä. Sen sijaan ihmisen ja muun luonnon hyvinvointi sekä oikeudenmukaisuus ja rauhan rakentaminen on jätetty sivuosaan. Myös maailman kulttuurien rikkaus kielineen, perinteineen ja viisauksineen on jäämässä globaalin kulutuskulttuurin jalkoihin. Tilanne ei kuitenkaan ole toivoton – ongelmat ovat ratkaistavissa, kunhan ryhdytään heti toimiin.

Kestävä kehitys hahmotetaan usein ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen näkökulman kautta. Ekologinen ulottuvuus on kestävä kehityksen perusta, sillä olemme täysin riippuvaisia luonnosta ja sen toiminnoista sekä ekologisin olentoina että järjestäytyneinä yhteiskuntina. Maapallo pärjää kyllä, mutta meille ihmisille ekologisesti kestävä elämäntavan tavoittaminen on elintärkeää.

Harjoitus 2: Miten maailma toimii?

Keskeisten ympäristöongelmien ja niiden ratkaisumahdollisuuksien hahmottamiseksi on hyvä kerrata maapallon toiminnan perusperiaatteet (ks. liite 2).

Kalvo 8

Maapallo + energia virtaa

Energia virtaa

Aurinko on maapallon energian lähde, ja elämä maapallolla tarvitsee jatkuvasti uutta energiaa auringosta. Kasvien viherhiukkaset nappaavat talteen auringon energiaa ja tuottavat sen avulla vedestä ja hiilidioksidista sokereita. Näin kasvit kutovat pohjan kaikille maailman ravintoverkoille. Samalla ilmakehään vapautuu happea.

Kalvo 9

Maapallo + energia virtaa + aine kiertää

Aine kiertää

Vettä, hiiltä ja muita aineita on maapallolla rajallinen määrä, ja ne kiertävät luonnon ja yhteiskuntien prosesseissa yhä uudelleen. Esimerkiksi vesi on jatkuvassa liikkeessä ilmakehän, vesikehän ja maaperän välillä. Maaperä huolehtii veden puhdistuksesta, vesistöt ja jäätiköt veden varastoinnista ja tuulet sateiden kuljettamisesta.

Olemme osa energiavirtaa ja aineen kiertoa

Päiväkodin kautta kulkee energiaa, vettä ja materiaaleja, jotka ovat peräisin luonnosta ja päätyvät jonnekin ympäristössämme. Paperi on tehty puusta, elektroniikka maaperän metalleista, muovitavara öljystä jne. Päiväkodin kautta kulkeva energia muuttuu lämmöksi ja materiaalit esimerkiksi jätevedeksi ja kiinteiksi jätteiksi. Jätteet joko kierrätetään uudelleenkäyttöön, kompostoidaan, poltetaan energiaksi tai läjitetään kaatopaikalle.

Maapallon, eliöiden ja ihmisyhteiskuntien muodostaman monimutkaisen kokonaisuuden yhdessä osassa tapahtuvat muutokset voivat vaikuttaa toisiin osiin yllättävällä ja kohtalokkaallakin tavalla. Ihmisten toimien seuraukset ovat niin suuria, että on syytä toimia harkiten ja määrätietoisesti. Kestävän tulevaisuuden rakentamiseen tarvitaan tahtoa ja työtä kaikilla tasoilla: yksin ja yhdessä, kodeissa, päiväkodeissa ja kouluissa, kunnissa ja yrityksissä, kansallisesti ja kansainvälisesti. Nyt ja lähivuosina tehtävät päätökset vaikuttavat ratkaisevasti siihen, millaisessa maailmassa ja millaisin edellytyksin ihmiset voivat jatkossa elää tällä planeetalla.

Kalvo 10

Miksi keke?

- Päiväkotien keke-työllä on merkittävä rooli vastuullisten ympäristökansalaisten kasvamisessa
- Keke-työllä voidaan parantaa päiväkotiyhteisön hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta
- Keke-työn avulla säästetään vettä, energiaa ja luonnonvaroja nyt ja tulevaisuudessa
- Usein säästyy myös rahaa

Asuminen, liikkuminen ja ruokailu ovat keskeisiä tekijöitä elämässämme ja aiheuttamassamme ympäristökuormituksessa. Jokainen voi vaikuttaa niihin omilla valinnoillaan ja ottaa siten kantaa paremman tulevaisuuden puolesta. Samat tekijät ovat läsnä myös päiväkotimaailmassa, jossa tulevia vastuullisia ympäristökansalaisia kasvatetaan.

Kaiken toimintamme ja siihen liittyvien päätösten takana on ihminen tai yksittäisistä ihmisistä koostuva joukko. Kaikilla ratkaisuilamme on vaikutuksia maailmaan ympärillämme. Jokainen on siksi vastuussa omasta toiminnastaan toisille ihmisille, muille eliöille ja tuleville sukupolville. Jokainen voi myös muuttaa elämäänsä ja vaikuttaa esimerkillään lähellä elävien mielipiteisiin ja toimintaan.

Kalvo 11

Keke kuuluu kaikille!

- Päiväkoti on kuin pieni yhteiskunta
  - päätöksenteko ja vaikuttaminen
  - kokonaisvaltainen lähestyminen leikki- ja oppimisympäristössä ja arjessa
- Yhteisöllinen ja osallistuva toimintakulttuuri
  - koko päiväkotiyhteisö
  - sidosryhmät

Päiväkoti on kuin pieni yhteiskunta, jossa voi harjoitella päätöksentekoon osallistumista ja valinnoilla vaikuttamista. Oman ryhmän ja koko päiväkodin pienistä ja isommistakin valinnoista keskusteleminen ja äänestäminen sekä omien mielipiteiden perusteleva on hyvää harjoitusta. Myös lähialueen asioihin voi vaikuttaa esimerkiksi tempaisemalla lähimetsikön säilyttämisen puolesta tai kirjoittamalla paikallislehden yleisönosastolle.

Kestävän tulevaisuuden puolesta tehtävään työhön kannattaa ryhtyä yhteisvoimin päiväkotiyhteisössä ja muiden kumppaneiden kanssa. Yhteistyöllä on rajattomasti muotoja ja mahdollisuuksia – alueellisista juhlista yhteisiin hankintoihin ja naapurivasta kansainvälisiin projekteihin.

Yhteisöllisen ja osallistavan toimintakulttuurin kehittäminen parantaa vuorovaikutusta ja tiedonkulkua kodin ja päiväkodin välillä. Myös arvokeskustelun käyminen vanhempien kanssa on tärkeää – miksi päiväkodin toiminnassa korostetaan kestävän kehityksen näkökulmaa? Toisaalta päiväkotien kannattaa ottaa vanhempien osaaminen aktiivisesti käyttöön silloin, kun suunnitellaan keke-työtä ja muutakin toimintaa. Lasten vanhemmilla voi olla vankkaa osaamista ja luovia ideoita päiväkotien keke-työn kehittämiseen.

Verkostoituminen muiden kestävän kehityksen kasvatuksesta kiinnostuneiden päiväkotien kanssa kannattaa. Joku on varmasti jo pohtinut samoja kysymyksiä ja saattanut löytää ratkaisunkin niihin. Konkarit kertovat mielellään onnistuneista kokemuksista ja vastaan tulleista haasteista.

4. KEKE-TYÖN KÄYNNISTÄMINEN

Kalvo 12

Keke-työn käynnistäminen

- Kaikkea ei voi tehdä kerralla
→ keskittyminen yhteen teemaan
- Yhteinen päätös ja tutustuminen aiheeseen
- Työnjako
- Resurssit
- Kestävän kehityksen ohjelma auttaa työn suunnittelussa ja toteuttamisessa!

Uusien toimintatapojen oppiminen vaatii harjoittelua. Kun edetään rauhallisesti, vältetään muutosvastarintaa. Kaikkea ei kannata yrittääkään tehdä heti, vaan keskittyminen yhteen teemaan kerrallaan on paikallaan ja auttaa todellisiin tuloksiin pääsemisessä. Koska kestävän kehityksen työ vaikuttaa jokaisen arkeen, on sen toteuttamisessa oltava hienovarainen mutta päättäväinen.

Keke-työ ei käynnisty itsestään. Tarvitaan selkeää työnjakoa sekä tekijöitä, joille varataan työaika. Ennen keke-työn vauhtiin pääsyä tarvitaan yhteinen aloittamispäätös. Päiväkodinjohtajan rooli on tärkeä. Hän on työn mahdollistaja ja parhaimmillaan myös innostaja ja aktiivinen toimija. Keke-työtä sekä siihen liittyviä toiveita ja huolia käsitellään kasvattajien ja muun henkilökunnan yhteisessä kokouksessa ja mahdollisuuksien mukaan koko päiväkotiyhteisön tapaamisessa. Asia otetaan myös vanhempainillan keskustelunaiheeksi.

Keke-työ saa hyvän alkusysäyksen, jos mahdollisimman moni henkilökunnan jäsenistä pääsee innostavaan koulutukseen. Koulutuksessa saa tarpeellista tietoa ja pääsee vaihtamaan ajatuksia muiden aihetta työstävien kanssa. Lisäksi koulutuksissa punoutuu kuin itsestään tärkeä vertaistukiverkosto, josta voi olla vuosien varrella paljon apua. Voitte myös pyytää asiantuntijan kouluttamaan omalle päiväkodille. Hyvä vaihtoehto koulutukselle on tutustumiskäynti päiväkotiin, joka on jo ratkaissut alun hankaluudet.

Kalvo 13

Kestävän kehityksen ohjelma

Työväline kestävän elämäntavan oppimiseen

Ohjelmaan kirjataan päiväkodin **tavoitteet** kestävän kehityksen edistämiseksi **leikki- ja oppimisympäristössä, kasvatuksessa ja arjessa.**

Jotta asiat tulisivat myös oikeasti tehdyksi, ohjelmassa sovitaan **toimenpiteistä, vastuista, aikataulusta, resursseista ja seurannasta.**

Ohjelmaa **päivitetään** itsearvioinnin perusteella vuosittain.

Kestävän kehityksen ohjelma on käytännönläheinen vuosisuunnitelma keke-työn tueksi. Ohjelma sopii hyvin osaksi muuta päiväkodin vuotuisen toiminnan suunnittelua. Keke päiväkodissa -oppaassa on mallilomake, jota voi käyttää apuna keke-ohjelman laatimisessa.

Kalvo 14

Kestävän kehityksen periaatteet

Kestävän kehityksen ohjelman yhteyteen tai esimerkiksi osaksi päiväkodin toiminta-ajatusta kirjataan myös kestävän kehityksen **arvot** ja **toimintaperiaatteet.**

Lisäksi kuvataan **työn organisointi** sekä lasten ja henkilökunnan **osallistumisen tavat.**

Periaatteita **tarkastellaan kriittisesti** muutaman vuoden välein.

Yhdessä sovitut näkemykset päiväkodin kestävän kehityksen arvoista, päämääristä ja toimintatavoista muodostavat *päiväkodin kestävän kehityksen periaatteet.*

- Miksi keke-työtä tehdään?
- Mitkä ovat sen tärkeimmät tavoitteet?
- Miten keke näkyy toiminta-ajatuksessa, leikki- ja oppimisympäristössä, arjessa ja johtamisessa?
- Miten lapset ja henkilökunta osallistuvat keke-työhön?

Kestävän kehityksen periaatteet voidaan kirjata erikseen tai ne voivat olla osa päiväkodin yleistä toiminta-ajatusta tai varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaa. Kestävän kehityksen periaatteita ei tarvitse kuvailla pitkästi, mutta niiden ajantasaisuutta ja tavoitteita on syytä tarkastella 2–4 vuoden välein. Keke päiväkodissa -oppaassa on malliteksti, jota voi käyttää apuna keke-periaatteiden laatimisessa.

Harjoitus 3: Keke-työryhmän perustaminen

Keke-työryhmän perustaminen voi tuntua haastavalta tehtävältä muutenkin kiireisen arjen ja erilaisten näkemysten keskellä. Rooliharjoituksen kautta voidaan pyrkiä ymmärtämään päiväkotiyhteisön eri toimijoiden näkemyksiä (ks. liite 3).

5. NÄIN KEKE KULKEE

Päiväkodin keke-työryhmä ja vuoden teeman valinta

Kalvo 15

Näin keke kulkee

1. Päiväkodin keke-työryhmä

Aluksi perustetaan **keke-työryhmä**, jossa on jäseninä kasvattajien ja muun henkilökunnan edustajia sekä mahdollisuuksien mukaan myös lapsia. Lapset voivat osallistua myös oman keke-ryhmän kautta.

Valitaan yhdessä vuoden **keke-teema**.

Kestävän kehityksen työ perustuu jatkuvan parantamisen periaatteeseen ja se etenee järjestelmällisesti toimintavuoden aikana. Vuoden aluksi perustetaan keke-työryhmä, jossa on jäseninä kasvattajien, johdon ja muun henkilökunnan sekä lasten edustajia. Työryhmä ohjaa keke-työn suunnittelua ja toteutusta päiväkodissa. Mitä laajemmin päiväkotiyhteisön erilaiset toimijat ovat edustettuina ryhmässä, sitä monipuolisemmin kekeä voidaan edistää. Työryhmä huolehtii, että keke pysyy pinnalla koko vuoden ajan ja että työtä suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan määrätietoisesti.

Lapsilla voi myös olla oma keke-ryhmä. Keke-ryhmä osallistuu keke-työn suunnitteluun ja tuo siihen lasten näkökulman. Keke-ryhmään voi osallistua erikäisiä lapsia tai ryhmän toiminta voi olla esimerkiksi tietyn ikäryhmän vastuulla.

Päiväkodin keke-työryhmän onnistunut toiminta edellyttää, että työlle on varattu riittävästi aikaa. Arkisen työn lisäksi tarvitaan mahdollisuuksia keskusteluun, ideointiin ja hauskanpitoon. On myös huolehdittava, että arvokas työ saa ansaittua kiitosta ja kehuja.

Kalvo 16

Esimerkkejä keke-teemoista (talokuva)

- Kestävä kulutus ja hankinnat
- Kulttuuriperintö ja monikulttuurisuus
- Vaikuttaminen
- Energian säästäminen
- Turvallisuus
- Veden säästäminen
- Lähiympäristö
- Kestävät ruokavalinnat
- Yhteisöllisyys
- Jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys
- Luontosuhde ja luonnossa oppiminen

Kaikkea ei pidä yrittää tehdä kerralla, vaan toimintavuodelle valitaan keke-teema, joka tuntuu vaativan erityishuomiota tai on muuten ajankohtainen omassa päiväkodissa. Keken teemat ovat moninaiset, ja kuvassa on esitetty vain joitakin mahdollisia lähestymistapoja.

Lähtötilanteen kartoitus

Kalvo 17

Näin keke kulkee

2. Lähtötilanteen kartoitus

Vuoden keke-työ käynnistyy **lähtötilanteen kartoituksella**, johon lapset osallistuvat.

Kartoitus voi käsitellä esimerkiksi vuoden teeman toteutumista arjessa tai lasten sekä henkilökunnan tietoja ja toimintaa vuoden teemaan liittyen.

Vuoden teemaan liittyvä kartoitus auttaa hahmottamaan lähtötilanteen ja ohjaa työtä oikeaan suuntaan. Kartoituksessa ei kannata luottaa mielikuviin ja itsestäänselvyksiin, vaan asiat tarkastetaan menemällä paikan päälle esimerkiksi henkilökunnan tiloihin, sähkökaapille tai jätekatokseen.

Esimerkiksi energiateemassa voidaan mitata kulutus sähkömittarista ja kartoittaa turhaan päällä olevat laitteet. Lapsille ja henkilökunnalle voidaan tehdä kysely energiatietämyksestä.

Lapset osallistuvat kartoitukseen ikäryhmälle sopivalla tavalla. He voivat tehdä omia kartoituksiaan vuoden teemaan liittyvistä tiedoista ja taidoista tai toteuttaa vaikkapa yllätystarkastuksia, jotka liittyvät valojen sammuttamiseen, lajitteluun tai pyöräilykypärän käyttöön. Lisäksi henkilökunnalta, lapsilta ja vanhemmilta voidaan kerätä tietoja ja mielipiteitä vuoden varrella.

Päiväkodin keke-ohjelma

Kalvo 18

Näin keke kuulee

3. Keke-ohjelman suunnittelu

Kartoituksen tulosten perusteella suunnitellaan keke-ohjelman **tavoitteet ja toimenpiteet.**

Henkilökunta ja lapset osallistuvat ohjelman suunnitteluun. Kasvattajat ideoivat yhdessä teeman kytkemisen leikki- ja oppimisympäristöön.

Kartoituksen tulosten perusteella valitaan kehittämiskohteet ja laaditaan päiväkodin kestävä kehityksen ohjelma. Ohjelmaan kirjataan tavoitteet ja toimenpiteet sekä vastuut, aikataulut ja resurssit. Vuodelle kannattaa asettaa vain muutama konkreettinen tavoite, jotta niiden toteuttamiseen on realistiset mahdollisuudet. On myös päätettävä, miten tavoitteiden toteutumista mitataan.

Esimerkiksi energiateemassa tavoitteena voi olla henkilökunnan ja lasten energiatietämyksen parantaminen sekä koulun sähkönkulutuksen vähentäminen lukuvuoden aikana 10 %:lla.

Keke-työryhmä vastaa ohjelman laatimisesta ja seurannasta. Henkilöstö ja lapset osallistuvat ohjelman suunnitteluun. Kasvattajat ideoivat yhdessä, miten teema tuodaan osaksi leikki- ja oppimisympäristöä.

Esimerkiksi energiateemassa lapset voivat tehdä tarkastusiskuja, joilla selvitetään ylimääräisten valojen ja tietokoneiden päällä olo. Lisäksi voidaan osallistua koko päiväkodin voimin Energiansäästöviikkoon.

Keke päiväkodissa -oppaassa on mallilomakkeita kartoitusten ja ohjelman laatimisen tueksi. Työn suunnittelun apuna voi käyttää myös tämän taustamateriaalin liitteenä olevaa taulukkoa (ks. liite 4).

Teeman toteutus

Kalvo 19

Näin keke kulkee

4. Teeman toteutus

Toteutuksessa varmistetaan **toiminnallisuus**, teeman näkyminen **arjessa**, lasten **osallistuminen** sekä **yhteistyö** päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa.

Keke-työtä tehdään koko vuoden ajan.

Keke-työtä tehdään askel kerrallaan koko toimintavuoden ajan ja monessa eri muodossa. Koko päiväkotiyhteisö opettelee uusia arkikäytäntöjä: vuoden teema otetaan huomioon johtamisessa, kasvatuksessa sekä ylläpito- ja tukitoiminnoissa.

Yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista edistetään tiedotuksella, tempauksilla ja koulutuksella. Keke-asioista tiedotetaan säännöllisesti vanhemmille ja yhteistyötahoille. Lapset ovat tärkeitä viestien suunnittelijoita ja viejiä. Kestävän kehityksen käytännöistä kerrotaan myös uusille henkilökunnan jäsenille, lapsille ja vanhemmille.

Energiateemassa mahdollisia yhteistyötahoja ovat esim. kunnan tekninen toimi, Motiva, tutkimuslaitokset tai energiayhtiöt.

Loppukartoitus ja arviointi

Kalvo 20

Näin keke kulkee

5. Loppukartoitus

Vuoden aluksi tehty **kartoitus toistetaan** vuoden päätteeksi, jotta voidaan arvioida tavoitteiden toteutumista.

Sen jälkeen valitaan uusi teema seuraavalle vuodelle.

Tavoitteiden toteutumista arvioidaan loppukartoituksella, jossa tarkastellaan samoja asioita kuin alkukartoituksessa. Jos kestävä kehityksen työ on toteutunut hyvin, seuraavalle vuodelle voi valita uusia tavoitteita, joilla syvennetään saman teeman käsittelyä, tai kokonaan uuden teeman ja tavoitteet. Jos työ on onnistunut suunniteltua vaatimattomammin, seuraavana vuonna voi jatkaa saman teeman parissa. Liian haasteellisen teeman voi myös jättää hautumaan ja sen sijaan jatkaa työtä uuden teeman parissa uudella innolla.

Ensimmäisen vuoden jälkeen tavoitteet kannattaa asettaa korkeammalle ja pyrkiä aktiivisempaan lasten osallistumiseen ja monipuolisempaan teemojen käsittelyyn.

Keke-työn kaikissa vaiheissa kannattaa muistaa osallistujien aktiivinen kiittäminen ja kehuminen. Tämä kannustaa jatkamaan tärkeää työtä ja tekee siitä hauskeempaa!

Kalvo 21

Keskeistä keke-työssä

- Päiväkotiyhdistyksen sitoutuminen ja motivaatio
- Lasten osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen
- Kestävän kehityksen näkyminen arjessa ja leikki- ja oppimisympäristössä
- Yhteistyö ryhmien välillä ja alueen toimijoiden kanssa
- Viestintä, jolla tuetaan yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista
- Jatkuvan parantamisen periaate

6. KEKE VASUSSA JA ESIOPSISSA

Kalvo 22

Keke vasussa ja esiopsissa

- Kestävän kehityksen teemoista monipuolisesti aineksia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen
  - Vasun sisällölliset orientaatiot
  - Esiopsin sisältöalueet
- Päivittäiset askareet ja lähiympäristöön tutustuminen tuovat keken lasten arkeen

”Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen kansalaisuuteen”

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000

Varhaiskasvatus on pienten lasten elämänpiirissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Lapselle ominaisten toimintamuotojen, kuten leikin, liikkumisen, taiteellisuuden ja tutkimisen, tukeminen antaa lapselle kokonaisvaltaista ymmärrystä omasta itsestä ja elämästä. Kestävän kehityksen teemat ovat monipuolisia. Niistä löytyy aineksia kaikkiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöllisiin orientaatioihin ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden sisältöalueisiin.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Eheyttävä opetus muotoutuu kokonaisuudesta, jotka liittyvät toisalta lapsen elämänpiiriin ja toisalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Teemakokonaisuuksien valinnassa pyritään löytämään lapsille merkitykselliset asiat siten, että otetaan heidät mukaan teemojen suunnitteluun. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000.) Kestävän kehityksen teemat nivoutuvat arjen asioihin. Arjessa ja lähellä on lasten maailma, ja kaikkia elämän taitoja voi oppia arkisissa askareissa sekä lähiympäristöön tutustuessa. Samalla opitulle alkaa löytyä liitoskohtia jokaisen omasta elämästä.

Kalvo 23

Monipuoliset kokonaisuudet

- Ajattelun taidot ja kokonaisuuksien ymmärtäminen
- Toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys erilaisissa oppimisympäristöissä
- Ympäristöherkkyys ja -tietoisuus
- Omilla valinnoilla vaikuttaminen ja vastuun kantaminen

Monipuolisten kokonaisuuksien kautta ajattelun taidot ja kokonaisuuksien ymmärtäminen kehittyvät. Teemasta riippumatta kasvatuksessa korostetaan toiminnallisuutta, kokemuksellisuutta ja elämyksellisyyttä erilaisissa oppimisympäristöissä. Myös ympäristöherkkyden ja -tietoisuuden kehittäminen, omilla valinnoilla vaikuttaminen sekä vastuun kantaminen kannattaa huomioida toimintaa suunniteltaessa.

Kalvo 24

Kestävää kehitystä esiopsissa ja arjessa Esimerkkinä Päiväkoti Sarvasto

- Toimintavuoden teemana Minä ja ympäristöni
- Ryhmän lasten kodit merkittiin karttaan, jonka avulla tutustuttiin kaikkien kotimatkoihin
- Vuoden mittaan tutustuttiin kävellen kaikkien lasten päiväkotireitteihin ja kotipihoihin
- Teemaan liittyen myös taiteiltiin ja kerrottiin tarinoita

Esimerkki

Helsinkiläisessä päiväkotia Sarvastossa toimintavuoden 2009-2010 teemana oli Minä ja ympäristöni. Teeman puitteissa tutustuttiin kaikkien ryhmän lasten päiväkotireitteihin ja kotipihoihin. Seuraavaan kalvoon on koottu esimerkkejä siitä, miten esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden eri sisältöalueet näkyivät teeman toteutuksessa.

Kalvo 25

Päiväkoti Sarvaston Minä ja ympäristöni -teema Esimerkkejä esiopsin sisältöalueiden toteuttamisesta

- Kieli ja vuorovaikutus: oman kodin ja pihan esittely muulle ryhmälle
- Etiikka ja katsomus: retken johtajana lapsi, jonka piha vierailukohteena; keskustelu ja toisten pihojen ihastelu
- Ympäristö- ja luonnontieto: maiseman vaihtuminen vuodenaikojen mukana, kantavina teemoina luonnon kunnioittaminen ja pihojen säännöt
- Terveys: jonossa kulkeminen ja liikennekasvatus
- Fyysinen ja motorinen kehitys: kävelyretket
- Taide ja kulttuuri: omakuvat kierrätysmateriaaleista, tarina ja hiilipiirustus omasta kodista, valokuva oman kodin edustalla

Lisää esimerkkejä vasun ja esiopsin toteuttamisesta keke-näkökulmasta on koottu Keke päiväkodissa -oppaaseen (s. 41-44).

7. KEKE PALKITSEE

Kalvo 26

Keke palkitsee

- Motivointi, kiittäminen ja kehuminen keke-työn kaikissa vaiheissa
- Keke-työ on myös hauskanpitoa
- Uudet oppimisympäristöt ja menetelmät innostavat
- Hyvin tehdylle työlle voi hankkia ulkoisen tunnuksen
  - Vihreä lippu

Keke-työstä saa myös hyvää mieltä. Kekeilyyn kuuluu yhdessä tekemistä, onnistumisen iloa ja myös hauskanpitoa. Keke-työ voi myös tuoda mukanaan uudenlaisia sisältöjä ja uutta innostusta omaan työhön. Lisäksi työlle voi saada ulkoista tunnustusta vaikkapa osallistumalla päiväkodeille suunnattuihin kuntien, järjestöjen tai yritysten järjestämiin kilpailuihin tai liittymällä mukaan Vihreä lippu -ohjelmaan.

Vihreä lippu on käytännönläheinen ja tehokas päiväkotien ja koulujen kestävän kehityksen työkalu. Sen avulla vähennetään ympäristökuormitusta, toteutetaan kestävän kehityksen kasvatusta ja lisätään lasten ja nuorten osallisuutta. Vihreä lippu tarjoaa tukea, verkostoitumista, materiaaleja ja koulutusta keke-työhön. Osallistujilta ei vaadita tiettyä lähtötasoa, vaan jokainen asettaa tavoitteet omista lähtökohdista käsin. Tunnukseksi ansiokkaasta keke-työstä osallistuja saa vihreän lipun liehumaan salkoonsa. Lisätietoja osoitteessa www.vihrealippu.fi.

Kalvo 27

Keke palkitsee

- Osallistuminen oman arjen asioihin tuottaa parempia palveluita ja ympäristöä
- Keke-työ on parhaimmillaan kokonaisvaltainen oppimisprosessi
  - mahdollistaa osallisuuden kokemukset
  - mahdollistaa monipuolisten tietojen ja taitojen oppimisen

Kun lasten osallistuminen keke-työhön on mielekästä ja vaikuttavaa, ovat sen hyödyt moninaiset. Keke-työn kautta lapset voivat oppia, että omilla ajatuksilla ja teoilla on väliä ja että omalla toiminnallaan voi vaikuttaa.

Merkittävä tekijä lasten mahdollisuudelle osallistua ja vaikuttaa on aikuinen: se, miten aikuinen asennoituu oman valtansa jakamiseen ja omaan rooliinsa, määrittää pitkälti lasten osallistumisen rajat. Kun lapset nähdään osaavina ja arvokkaina toimijoina, ja he kokevat tulevansa vakavasti otetuiksi ja kuulluiksi, syntyy voimaantumisen ja valtautumisen kokemuksia – kykyä ja halua olla mukana ja kantaa vastuuta.

Kalvo 28

www.4v.fi/kekepaivakodissa

- Lue lisää päiväkotien kestävän kehityksen työstä Keke päiväkodissa - kestävän kehityksen oppaasta
- Kalvosarja on tehty osana Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n 4V-hanketta
- Materiaalia saa vapaasti käyttää kokonaan tai osin, mutta kuvia ei ole lupa siirtää toisiin yhteyksiin
- Kuvitus: Seppo Leinonen

Liite 1: Keke-bingo

Jokaiselle osallistujalle monistetaan alla oleva ruudukko (tai yhdessä voidaan laatia ryhmän oma ruudukko eri keke-kysymyksillä). Bingo-osumia kerätään kiertelemällä muiden osallistujien joukossa ja esittämällä heille ruudukon väitteitä. Mikäli vastaajan päiväkodissa toimitaan ruudun väittämän mukaan, vastaajan nimi kirjoitetaan kyseiseen ruutuun. Tavoitteena on saada neljän eri nimen suora joko pystyyn, vaakaan tai vinottain. Kierrosta voidaan jatkaa ensimmäiseen bingoriviin saakka, tai vaikkapa ensimmäiseen täyden ruudukon bingoon asti.

Päiväkodissa on lapsia, jotka käyttävät kestovaippoja	Päiväkodissa ei pidetä valoja turhaan päällä	Päiväkodin sisätilat ja piha ovat toimivat ja turvalliset	Päiväkodissa ei ole vuotavia hanoja tai vessanpönttöjä
Päiväkodissa ei käytetä kertakäyttöastioita	Päiväkodilla on kirjastokortti	Päiväkodin työyhteisöllä on yhteistä virkistys- tai harrastustoimintaa	Päiväkodin ryhmät tekevät retkiä lähiluontoon
Päiväkodilla vietetään eri kulttuurien juhlapäiviä	Päiväkodin tavaroista pidetään hyvää huolta tarvittaessa huoltaen ja korjaten	Päiväkodin lasten kanssa opetellaan säästäväistä vedenkäyttöä	Päiväkodin ruokahetkissä korostetaan kiireettömyyttä ja hyviä käytöstapoja
Päiväkodilla on oma komposti	Kaikki päiväkodille pyöräilevät käyttävät kypärää	Päiväkodin huonelämpötila on säädetty sopivaksi (21 astetta +/- 1 aste)	Päiväkodin pihalla tai ikkunalla kasvatetaan hyötykasveja

Liite 2: Miten maailma toimii?

Tehtävänä on kerrata elämälle välttämättömiä maapallon toiminnan peruseriaatteita. Osallistujat jaetaan 2-3 hengen ryhmiin. Jokainen ryhmä tarvitsee ison paperin sekä kyniä.

Paperin keskelle piirretään maapallo, ja kuvaa täydennetään osallistujien tietojen ja muistin mukaan. Millaiset kemialliset, fysikaaliset ja biologiset ilmiöt vaikuttavat jatkuvasti maapallolla? Mitkä ovat elämälle välttämättömiä tekijöitä ja prosesseja? Miten maapallo toimii?

Lopuksi vertaillaan ryhmien maapallokuvia. Muistettiinko kaikki oleellinen vai unohtuiko jotain keskeistä? Palautuivatko maapallon prosessit helposti mieleen, vai pitikö muistia kaivella? Miksi luonnontieteellisten perusteiden ymmärtäminen on keke-kasvatuksen kannalta tärkeää?

Liite 3: Keke-työryhmän perustaminen

Osallistujat jaetaan noin 6–8 hengen ryhmiin. Ryhmät ovat kuvitteellisen päiväkodin keke-työryhmän järjestäytymispalaverissa. Jokaiselle ryhmän jäsenelle jaetaan lappu, jossa kuvataan hänen roolinsa (ks. alla). Osallistujille annetaan muutama minuutti valmistautumisaikaa, jonka jälkeen kokous alkaa. Kokouksen kesto voi olla ryhmän innokkuudesta riippuen 15–30 minuuttia. Kokouksen jälkeen luovutaan rooleista ja keskustellaan rooliharjoituksen herättämistä tuntemuksista ja oivalluksista.

1. Päiväkodinjohtaja

Toivolan päiväkotijohdaja sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Olet päiväkodinjohtaja. Kunnassa on tehty päätös, jonka mukaan kaikilla päiväkodeilla tulee olla kestävän kehityksen ohjelma ensi vuoden loppuun mennessä. Tarkkoja ohjeita ei kuitenkaan ole saatu. Suhtaudut asiaan hieman epäilevästi, tuottaahan tämäkin taas lisätyötä. Työhön ei ainakaan ole varattu yhtään rahaa. Päiväkodin innokas lastentarhanopettaja on kuitenkin ottanut asian omakseen. Olet luvannut kertoa kokouksessa kunnan päätöksestä. Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa.

2. Lastentarhanopettaja 4–5-vuotiaiden ryhmästä, päiväkodin keke-vastaava

Toivolan päiväkotijohdaja sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Kunnassa on tehty päätös, jonka mukaan kaikilla päiväkodeilla tulee olla kestävän kehityksen ohjelma ensi vuoden loppuun mennessä. Olet keke-asioista innostunut lastentarhanopettaja, joka on päiväkodin keke-työryhmän kokoamisen yhteydessä valittu päiväkodin keke-vastaavaksi. Olet täynnä ideoita ja koet todella tärkeäksi, että koko päiväkotiyhteisö ryhtyy keke-työhön yhdessä.

Toimit kokouksen puheenjohtajana ja alustat keskustelua keke-työn käynnistämisestä. Voit esimerkiksi ehdottaa, että otatte Keke päiväkodissa -oppaan keke-työn ohjenuoraksi. Vai olisiko parempi liittyä Vihreä lippu -ohjelmaan? Olet saanut keke-työryhmään mukaan myös lasten edustajia ja haluat kuulla heidänkin mielipiteensä. Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa. Kokouksen alussa pidetään lyhyt esittelykierron, koska osa on uusia talossa ja kaikki eivät siten tunne toisiaan.

Esityslista

1. Esittäytymiskierros
2. Terveiset kunnasta (päiväkodinjohtaja)
3. Keke-työn käynnistäminen päiväkodissa (keke-vastaava)
4. Keskustelua
5. Jatkosta sopiminen

3. Lastenhoitaja 0–3-vuotiaiden ryhmästä

Toivolan päiväkoti sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Olet aika uusi työntekijä päiväkodissa, etkä kehdannut kieltäytyä työryhmän jäsenyydestä, vaikka aihe ei oikeastaan kiinnosta sinua lainkaan. Täällähän jo lajitellaan biojäte, eikö se riitä? Pienten lasten ryhmässä on muutenkin kädet täynnä työtä. Miten lapset muka voisivat osallistua, kun hädin tuskin osaavat puhua? Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa.

4. Lapsi eskariryhmästä

Toivolan päiväkoti sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Olet 6-vuotias ja todella ylpeä paikastasi työryhmässä. Osallistut innokkaasti keskusteluun, vaikka et aina ihan ymmärräkään kaikkea. Päiväkodilla ja kotona olet kova muistuttamaan muita valojen sammuttamisesta ja veden säästämistä. Olet myös todella kiinnostunut ötököistä. Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa.

5. Lapsi 4–5-vuotiaiden ryhmästä

Toivolan päiväkoti sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Olet 5-vuotias rasavilli. Lastentarhanopettaja on tuonut sinut mukanaan kokoukseen etkä oikein tiedä mistä on kyse. Aikuisten jutut eivät oikein jaksaa innostaa. Olet vannoutunut formulafani. Yhtäkkiä saatat huomata kokouksessa jotain sinua kiinnostavaa ja jaksatkin keskittyä hetken aikaa. Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa.

6. Keittäjä

Toivolan päiväkoti sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Olet kiltti ja asiaan positiivisesti suhtautuva keittäjä, joka on työskennellyt alalla kymmeniä vuosia. Päiväkodin ruuat tulevat kunnan keskuskeittiöstä, joten kaikista asioista ei voida päättää päiväkodin sisällä. Olet kuitenkin valmis omalta osaltasi edistämään kekeä keittiössä. Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa.

7. Vanhempien edustaja

Toivolan päiväkoti sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Lapsesi on juuri aloittanut päiväkodin pienten lasten ryhmässä ja olet halunnut keke-työryhmään mukaan. Olet innokas ekoilija ja toivot, että päiväkodilla voisi käyttää kestovaippoja, kuten teette kotonakin. Toivot myös, että vanhemmat ja muu perhe voisivat osallistua aktiivisemmin päiväkodin arkeen ja tapahtumiin. Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa.

8. Siivooja

Toivolan päiväkoti sijaitsee pikkukaupungin keskustassa. Päiväkodissa on 3 ryhmää: 0–3-vuotiaat, 4–5-vuotiaat sekä eskarit. Päiväkodin keke-työtä aloitellaan parhaillaan. Keke-työryhmä on valittu ja nyt on työryhmän ensimmäinen kokous.

Suhtaudut keke-työhön hieman epäilevästi. Huolehdit useamman päiväkodin siivoamisesta, sinulla on vakiintuneet toimintatavat ja toivot, ettei täällä aleta sooloilla. Työtä helpottaa kun joka paikassa on samat käytännöt. Valmistaudu esittelemään itsesi muille kokouksen alussa.

Liite 4: Keke-työn tavoitteet, aikataulut ja vastuut

Jotta keke-työ olisi tuloksellista, on tarpeen sopia tavoitteista, aikatauluista ja vastuuhenkilöistä. Suunnittelun ja seurannan apuvälineenä voi käyttää taulukkoa, johon kirjataan yhdessä sovitut asiat.

	Elo	Syys	Loka	Marras	Joulu	Tamm	Helmi	Maalis	Huhti	Touko	Keke-työn tärkeät osa-alueet	
Tarvittavat toimenpiteet ja resurssit												Laadukas keke-työ
Tarvittavat resurssit yht. (tunteja, eur)												

Tarvikkeet: fläppipaperia, pieniä lappuja, sinitarraa, kyniä

- Piirretään oheinen taulukko fläppipaperille ja kiinnitetään se seinälle kaikkien nähtäville.
- Pohditaan oman päiväkodin keke-työn taustalla olevia *tärkeitä osa-alueita*, valitaan noin viisi keskeisintä ja merkitään ne taulukon oikeanpuoleiseen sarakkeeseen (esimerkiksi keke-ohjelma, viestintä, motivaatio, lasten osallisuus, yhteistyö vanhempien kanssa).
- Pohditaan, mitä konkreettista pitää tehdä, jotta tärkeät osa-alueet toteutuisivat, ja kirjoitetaan toimet pienille lapuille (esimerkiksi tiedote koteihin, koulutusta henkilökunnalle, joulujuhla keke-teemalla).
- Kirjoitetaan samoille lapuille toimien toteuttamiseen tarvittavat resurssit (työaika, rahaa) ja toteuttamisesta vastaavat henkilöt.
- Aikataulutetaan toimet sijoittamalla laput taulukkoon sopivan kuukauden kohdalle.
- Alimmalle riville voidaan laskea yhteen kussakin kuussa tarvittavat resurssit (ajalliset, rahalliset).